

Motion till riksdagen

1988/89:U503

av Bengt Westerberg m.fl. (fp)

Europeiska gemenskapen

Europeisk gemenskap och svensk Europa-politik

Sveriges relationer till EG blir en av 90-talets största frågor. Detta inte främst av ekonomiska skäl, även om dessa är handfasta nog. Skulle svenska företag behöva kämpa i underläge på vår i särklass viktigaste utlandsmarknad skulle stora värden stå på spel.

Framför allt handlar det om internationalism – om vår vilja till nära samverkan med länder som geografiskt, historiskt, kulturellt och ideologiskt står oss nära. Målet är att trygga freden i Europa, stärka friheten och demokratin och öka välbefindandet – även i andra delar av världen. Självklart utgör en levande och frisk natur och en god miljö väsentliga inslag i detta välbefindande.

Sverige får inte hamna vid sidan av det dynamiska och mångsidiga samarbetet mellan europeiska demokratier som vuxit fram inom ramen för EG och som nu ytterligare fördjupas i arbetet på den skandinaviska marknaden.

Europa är mer än EG, och rollen som samarbetspartner till EG är inte den enda Sverige har att spela i vår del av världen. Sverige ingår i en nordisk gemenskap och har också viktiga relationer till de östeuropeiska staterna. Vår önskan är att vi en dag skall få välkomna också dessa stater i kretsen av europeiska demokratier.

Men vi kan inte på en gång erkänna behovet av ett nära samarbete inom Europa och samtidigt medvetet isolera oss från det mest ambitiösa och framgångsrika samarbetsprojekt som existerar. Den dröm om en vidare europeisk gemenskap som EG föddes ur är en inspirationskälla också för oss svenskar.

Folkpartiets linje är att Sverige bör eftersträva närmast möjliga samverkansform med EG som är förenlig med vår traditionella säkerhetspolitik. Frågan om denna form på nittio-talet kommer att vara medlemskap, association eller ett utvidgat frihandelsavtal går inte att svara på i dag. Vi vet inte vilka förutsättningar som kommer att gälla och hur alternativen då ser ut. Hur kommer EG att utvecklas? Vad händer i Östeuropa? Hur kommer relationerna mellan supermakterna och mellan Väst- och Östeuropa att gestalta sig?

Det bör dock understrykas att den negativa bilden av EG som en intresseorganisation för penninghungliga företag är falsk. Det vi ser växa fram är inte en girigbukarnas utan en medborgarnas gemenskap. Här öppnas möjligheter för ungdomar att studera och praktisera i andra europeiska länder. Här undanröjs hinder för människor att arbeta

och bosätta sig där de själva vill. Här knyts över gränserna forskarkontakter som kan ge Europa nya utvecklingsmöjligheter och en ny dynamik. En nära svensk samverkan med EG är därför viktig för de många människorna.

Mot. 1988/89
U503

Riksdagsbeslutet våren 1988

Med anledning av regeringens förslag till riktlinjer och yrkanden i motioner från moderata samlingspartiet, folkpartiet och centern beslöt riksdagen i maj 1988 att ge regeringen till känna vad utrikesutskottet anfört beträffande riktlinjer för Sveriges deltagande i det västeuropeiska samarbetet.

I riktlinjerna sägs att det som förestår är en översyn av Sveriges kontakter med EG "på olika sakområden för att om möjligt uppnå att integrationsarbetet inom EG, som nu accelereras, leder till samma fördelar och åtaganden för medborgare, institutioner och företag i Sverige som det gör i EG:s medlemsländer". Syftet måste "nu vara att avskaffa hindren för människors, varors, tjänster och kapitalströmmars rörlighet".

Det konstateras "att även övriga västeuropeiska stater har långtgående ambitioner på exempelvis miljövårdsområdet. Gemenskapen bedriver också en aktiv regionalpolitik. Det sociala trygghetssystemet är i flera länder väl utbyggt, i vissa avseenden bättre än i Sverige. Det är därför inte så att Sverige nödvändigtvis skulle behöva sänka sina krav i fall av harmonisering med lagstiftningen i EG. Motsatsen är också tänkbar". Varje land har också "rättighet att upprätthålla strängare krav så länge de inte utgör ett handelshinder".

I riksdagens riktlinjer framhålls vidare att det "är samarbetet mellan Öst- och Västeuropa som i första hand kan trygga Europas säkerhet" och att detta "är en syn som utskottet tror blir alltmer förhärskande i alla de europeiska staterna". I fråga om formen för Sveriges samverkan med EG görs i riktlinjerna inga framtidsbedömningar utan man "konstaterar att svenskt medlemskap inte är ett mål för de diskussioner med EG som nu förestår".

Riksdagens beslut var en kompromiss, ett resultat av de deltagande partiernas vilja att komma överens – att finna samlande lösningar för Sveriges handlande i en av de viktigaste internationella frågor landet står inför. Det kan därför också betecknas som ett konsensusbeslut.

I de många gånger komplicerade förhandlingarna om Sveriges medverkan i det västeuropeiska samarbetet kan regeringen nu uppträda med vetskap om att i centrala hänseenden ha en stor riksdagsmajoritet bakom sig. Det ger värdefull styrka. Därför är det också angeläget att alla officiella uttolkare av den svenska Europapolitiken visar respekt för riksdagsbeslutet. Detta konstaterande innebär självfallet inte, att vi önskar lägga hämsko på den fortsatta debatten om Sveriges samarbetet med Västeuropa.

För att öka kännedomen om de av riksdagen antagna riktlinjerna för Sveriges deltagande i det västeuropeiska samarbetet bör utrikesutskottets betänkande tryckas upp i bokform och tillställas bl a samtliga berörda myndigheter inom och utom Sverige.

Förverkligandet av den inre marknaden har under 1988 tagit viktiga steg framåt. Det understryker behovet av framsteg också i relationerna mellan Sverige och Gemenskapen så att en svensk isolering undviks.

Det måste samtidigt konstateras att de konkreta framstegen i Sveriges relationer till EG och den inre marknaden hittills varit högst begränsade och rört tekniska frågor av begränsad räckvidd. Utvecklingen inom Gemenskapen har gått väsentligt fortare och gällt bl a ökat utbyte av studenter och praktikanter, fri rörlighet för tjänster, samordnad transportpolitik samt undanröjande av hinder både för fria kapitalrörelser och vid offentlig upphandling.

Därför är det, dessvärre f.n. inte riktigt att säga att Sverige har närmat sig den framväxande inre marknaden. Skillnaden mellan de som är "innanför" och dem som är "utanför" har snarast ökat och Sverige har därigenom kommit att fjärras från utvecklingen inom EG.

Mål och metoder behöver konkretiseras

Ett huvudmål för Sveriges samarbete med EG är att svenska medborgare, institutioner och företag skall behandlas på samma sätt som sina motsvarigheter inom EG på den inre marknaden. Vad vi vill undvika är varje form av diskriminering. Målet omfattar alla de fyra friheterna, d v s fri rörlighet för människor, varor, tjänster och kapital. Syftet med de fyra friheterna är att man inom Gemenskapen skall kunna helt avskaffa alla former av gränskontroller mellan de berörda länderna.

Den organisation som regeringen tillskapat för samråd i EG-frågan samt för att föreslå ändringar i svensk lagstiftning och förbereda och genomföra förhandlingar förefaller i huvudsak ändamålsenlig. Däremot saknas ett samlat, utåt redovisat grepp när det gäller på vilket sätt regeringen avser uppnå de av riksdagen antagna målen för utbyggda relationer med EG. Efterhand som förhandlingarna med EG fortskrider bör regeringen ge riksdagen underlag för att konkretisera målen och ta ställning till vilka handlingsalternativ som bör väljas.

Det finns också mycket som vi i Sverige kan göra själva i syfte att undanröja hinder mot ett närmande till EG. Hit hör bl a avskaffandet av valutaregleringen, tillstånd för utländska banker och försäkringsbolag att etablera sig i Sverige och vidgade möjligheter för ungdomar i Gemenskapen att studera och praktisera här. För trovärdigheten gentemot både EG och svenska medborgare, organisationer och företag är det väsentligt att detta arbete drivs med kraft.

Regeringen bör därför för riksdagen redovisa hur långt vi kommit inom de områden där vi på egen hand kan avlägsna hindren för vår samverkan med EG, vad som återstår att göra och när riksdagen kan förutse förslag beträffande denna återstod.

Ofta är det dock inte tillräckligt med en ensidig svensk anpassning. I många fall måste EG också ge sitt godkännande för att svenska medborgare, institutioner och företag skall ges samma behandling som sina EG-motsvarigheter. Detta förutsätter överläggningar och avtal. Vissa framsteg har gjorts men långt mera återstår.

Riksdagsbeslutet förra året spände över ett stort antal sakområden i våra relationer med EG och vi finner det inte motiverat att nu återkomma till dem alla. Några områden vill vi dock lyfta fram.

Handel, tjänster och transporter

Hittills har de svenska strävandena inom detta område främst koncentrerats till frågor rörande handeln med industriprodukter. Vissa framsteg har gjorts rörande handelsdokument, ursprungsregler och tekniska handelshinder men stor diskrimineringsrisk föreligger fortfarande vad gäller offentlig upphandling.

Vi erinrar om att de samlade offentliga inköpen inom Gemenskapen i genomsnitt uppgår till 6 miljarder kronor *om dagen*. Det är således en mycket stor marknad som inom kort öppnas för fri konkurrens för alla företag inom EG men – i varje fall tills vidare – inte för företag i Sverige.

Svensk exportnäring besväras också av antidumpingåtgärder från EGs sida. Här har regeringen dock klara förhandlingsmål.

Utanför varuområdet har regeringens ansträngningar varit både mindre ambitiösa och mindre framgångsrika. Inom transportområdet har ansatser gjorts för att få del av EGs inre marknad för flyg- och landsvägstransporter, men ännu återstår mycket innan vi kan räkna med att se resultat. Samarbetet med EG rörande finansiella tjänster befinner sig i sin linda och har hittills hämmats av den svenska valutaregleringen.

Sverige har i förhållande till sin folkmängd fler stora, internationellt verksamma företag än flertalet andra länder. Trots detta är antalet bolag med mer än 200 anställda endast 1500 av totalt över 340 000 företag.

Många av de mindre företagen har sin huvudsakliga verksamhet som underleverantör, legotillverkare eller serviceföretag till något av storföretagen. Medan dessa senare genom bl a utlandsetablering kan bygga upp en position för sig även inom Gemenskapen är detta sällan en realistisk möjlighet för flertalet småföretag. Dessa är därför i en känsligare situation. En diskriminering på Europamarknaden drabbar dem särskilt hårt. De kan också skadas allvarligt om de stora företagen väljer att lägga växande delar av sin verksamhet inom EG.

Medborgarnas Europa

Svagast är regeringens insatser i utvecklingen av medborgarnas Europa. Rätten att bosätta sig och arbeta i varandras länder är inte ens föremål för seriösa samarbetsdiskussioner mellan Sverige och EG. Åsiktsskillnader inom EFTA och bristande mandat för EG-kommissionen att förhandla för Gemenskapen gör den fria rörligheten för människor till en av de svåraste integrationsuppgifterna. Samtidigt är den en av de mest angelägena.

Just rätten att bo och arbeta över gränserna hör till de viktigaste för att skapa ökad förståelse, kulturellt utbyte och mänsklig gemenskap i Västeuropa. Den är också ett betydelsefullt led i arbetet på att skapa välstånd. Av hänsyn såväl till den materiella som den intellektuella och andliga välfärden måste svenskarna genom att gränserna rivs ges samma utvecklingsmöjligheter som flertalet västeuropeer. Ett kraftigt ökat svenskt engagemang för människors fria rörlighet är därför angeläget.

Inom EG pågår ett omfattande och växande samarbete beträffande utbildning och forskning. Skulle Sverige även på längre sikt komma att stå utanför EG:s utbildningssamarbete kan det få mycket allvarliga konsekvenser. I avvaktan på att Sverige får delta bl a i de s.k. Erasmus- och Comett-projekten bör vi på egen hand vidta åtgärder för att internationalisera vår utbildning. I folkpartiets högskolemotion föreslås bl.a. att inslagen av främmande språk på högskolan skall bli större. Vidare föreslås att särskilda medel skall satsas för att högskolor och universitet skall kunna finansiera utbyte av studenter och lärare mellan Sverige och andra länder.

EG har satt som mål att till utgången av 1992 avskaffa alla gränskontroller mellan sina tolv medlemsländer. Syftet är att varje EG-medborgare skall kunna röra sig lika fritt – turista, studera, ta anställning och driva verksamhet – inom hela EG som i sitt eget land. Pass, uppehålls- och arbetstillstånd och andra formaliteter skall bort. Detsamma gäller också alla gränskontroller avseende varor, tjänster och kapital. Det nuvarande gränskränglet har uppskattats fördyra varorna med cirka 10 procent.

Från EGs synpunkt uppstår ett problem när gränskontrollerna försvinner: Då kan också en utlännings som blivit insläppt i något EG-land lätt ta sig till varje annan del av Gemenskapen.

Problemet gäller inte vanliga besökare. Vad man fruktar är att utländska terrorister och vapen- och narkotikasmugglare skall kunna dra fördelar av den gränslösa inre marknaden. Särskilt har premiärminister Thatcher, som själv varit måltavla för flera terroristattacker, gett uttryck för denna oro. Den delas av många inom Gemenskapen.

Eftersom ett staket aldrig är högre än sin lägsta del har EG därför gett sina inrikesministrar i uppdrag att utforma förslag till gemensamma bestämmelser mot omvärlden rörande gränskontroller, visumkrav, immigration, uppehålls- och arbetstillstånd m.m. Arbetet bedrivs inom den s.k. Trevigruppen som tagit namnet efter platsen för sitt första möte.

Det är långt ifrån säkert att EG kan gå med på att ta med andra länder, inte ens närstående EFTA-länder, inom sina gränser. Kanske kan en möjlighet finnas om landet ifråga är berett att helt knyta an till det regelsystem som länderna inom EG kan enas om. Skärpt gränskontroll och krav på pass, möjligen också på visum, kan således redan inom några år bli en realitet för svenskar som vill besöka EG – även Danmark.

Miljöpolitiken

Inom EG behandlas miljöfrågorna på olika nivåer - kommunal, regional (delstatlig), statlig och gemenskapsnivå. Miljöpolitiken inom EG kan således inte bedömas enbart utifrån det som händer på gemenskapsnivån. EGs medlemsländer prioriterar miljöfrågorna på olika sätt, delvis sammanhängande med ländernas utvecklings- och inkomstnivåer. Länder som Danmark, Nederländerna och Västtyskland har i flertalet avseenden infört miljökrav som väl låter sig jämföras med dem vi har i Sverige.

På gemenskapsnivån är det också uppenbart att miljöfrågorna tilldrar sig ett allt större intresse. Så t ex har Gemenskapen förra året beslutat ålägga medlemsstaterna att regelbundet publicera uppgifter om miljön som insamlats av myndigheter på alla nivåer inom landet.

EG-kommissionen har nyligen också lagt förslag om ett forskningsprogram rörande havsmiljön och miljöförstöringen i havet. Det är viktigt att Sverige får medverka i detta program och att regeringen därför snarast inleder överläggningar med EG i detta syfte.

Skulle då ett närmande till EG innebära en risk för länder som redan håller en hög nivå på skyddet för miljön och för medborgarnas liv och hälsa? Kan de tvingas sänka sina krav i dessa avseenden?

Det bör då först konstateras att det finns ett växande miljöengagemang inom alla delar av EG och att det i framgångsrika demokratier framstår som naturligt att fästa stor vikt vid det som gäller miljö, liv och hälsa.

I EGs enhetsakt stadgas att i frågor som avser hälsa, säkerhet, miljö och konsumentskydd skall kommissionen i sina förslag utgå från en hög nivå. Stadgandet innebär att kommissionen inte får ta till utgångspunkt förhållandena i de länder som håller en lägre nivå eller från något slags medeltal för samtliga länder. Kommissionen måste sträva efter en högre nivå. Dessutom är varje medlemsland oförhindrat att ha egna högre skyddsnormer än vad Gemenskapen angett, förutsatt att dessa inte leder till en diskriminering av andra EG-länder.

En nära samverkan med EG behöver således inte hindra Sverige – inte mer än det hindrar miljöpolitiskt engagerade EG-länder – att föra en skärpt miljöpolitik. Eftersom utsläppen till luft och vatten i stor utsträckning är gränsöverskridande är det snarare så, att det är i nära samverkan med EG som vi har de bästa möjligheterna att begränsa de totala utsläppsmängderna i vår del av världen – både i öst och väst.

Östeuropa

En orsak till det reformarbete som inletts av Gorbatsjov är den för varje år allt mer påtagliga skillnaden i utvecklingen mellan Väst- och Östeuropa vad avser medborgarnas frihet och välstånd. Demokratien och marknadsekonomin inom EG har, kort sagt, visat sig framgångsrika.

Ett viktigt inslag i Sovjets nya politik är också att stärka samarbetet med Västeuropa. Det har lett till ett diplomatiskt erkännande av EG som följts av snabbt ökande kontakter mellan länderna i Östeuropa och den Europeiska Gemenskapen. Avtal som syftar till en successiv liberalisering av handeln med både industri- och jordbruksprodukter har under 1988 ingåtts mellan EG och Ungern respektive Tjeckoslovakien. Förhandlingar pågår med bl a Sovjet. Länderna i öst har också begärt och beviljats omfattande krediter i väst.

Denna utveckling, som kan ses både som ett resultat av och som ett led i avspänningen i Europa, är för Sveriges del mycket positiv. Om utvecklingen fortsätter bör ett resultat bli att vår säkerhet förstärks och att neutralitetspolitiken som hinder för fördjupade relationer med Gemenskapen får minskad betydelse.

Samtidigt som vi således har anledning glädja oss åt utvecklingen kan vi konstatera att Sverige som nation hamnat något vid sidan av denna. De viktiga förhandlingarna om ökat ekonomiskt utbyte och samarbete förs direkt mellan EG och regeringarna i öst. Någon önskan om neutrala medlare har inte framförts från någondera hållet.

Vi bör också utgå från att de avtal som träffas i första hand tillgodoser de avtalslutande parternas egna intressen. Sveriges förutsättningar att komma med på ett hörn sammanhänger nära med vad vårt frihandelsavtal med EG kan ge oss.

Vad Sverige nu bör göra är att snabbt söka följa upp EGs avtal med länderna i Östeuropa i syfte bl a att nå liknande förutsättningar för vår handel.

Sverige i efterhand

I den svenska debatten sägs i bland, att Sverige har gott om tid att finna lämpliga lösningar på sina relationer med EG. Vi tror att det ligger en fara i dröjsmål.

Inom Gemenskapen knyts nu i snabbt växande omfattning kontakter mellan bl a utbildnings- och forskningsinstitutioner och mellan företag av olika slag och storlekar. Kontakttagandet uppmuntras och underlättas av gemenskapsorganen. Inom allt flera områden växer insikten om de möjligheter – och risker – som följer med framväxten av den gränslösa inre marknaden.

Medvetandet om dessa möjligheter och risker är långt mindre utvecklat i utanförstående länder, även i sådana som – liksom Sverige – eftersträvar nära anknytning till den inre marknaden. Härtill kommer att bristen på överenskommelser med EG, t ex med avseende på Erasmus och Comett, ställer Sverige i efterhand. Osäkerheten om Sveriges plats på längre sikt i den integrationsprocess som pågår är också till Sveriges nackdel.

Det försprång som – av här nämnda skäl – medborgare, institutioner och företag inom EG är på väg att få kan bli svårt att återhämta. Det gäller särskilt om avståndet, som nu är fallet, fortsätter att växa.

Sveriges roll

Det är, av hänsyn till alla de skäl vi angett i denna motion, väsentligt att vi inom Sverige diskuterar Sveriges roll i integrationsprocessen och söker att i samförstånd finna en handlingsväg.

Ett problem gäller den nationella suveräniteten. Integrationen inom Gemenskapen innebär att alla de deltagande staterna inom – inte minst ekonomiskt – viktiga områden överlåter nationellt beslutfattande till gemenskapsorgan som ministerrådet, EG-parlamentet, kommissionen och EG-domstolen. Samtidigt är dock medlemsländerna, deras regeringar och medborgare, företrädna i gemenskapsorganen. Man kan uttrycka det så att länderna inom EG avstår från nationell suveränitet för att gemensamt dela inflytandet och bestämmanderätten över hela Gemenskapen.

För ett icke-medlemsland som ändå önskar att nära medverka i integrationen och delta i de fyra friheterna på den inre marknaden blir situationen en annan. Beroendet av de beslut Gemenskapen fattar växer efterhand, medan möjligheten att påverka innehållet i besluten förblir obetydliga. Formellt bevarar man mera av sin nationella suveränitet men överlämnar realiter stora delar av den, utan att i utbyte få ett medbestämmande över helheten.

En fråga vi gemensamt måste ställa oss är således, hur Sverige skall kunna

få ett inflytande i Gemenskapen som svarar mot vårt växande beroende. Ett alternativ kan vara att vi, av hänsyn till neutralitetspolitiken, bör vara beredda att hålla tillgodo med ett väsentligt mindre inflytande än det som EG-länder av Sveriges storlek har inom Gemenskapen.

Skall sådana överväganden bli meningsfulla bör de bygga på en analys av de förutsättningar som den svenska neutralitetspolitiken vilar på och hur dessa förutsättningar påverkas dels av förändringar i vår omvärld, dels av samverkan i olika former med den Europeiska Gemenskapen.

Hemställan

Med anledning av det som ovan anförts hemställs

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om behovet av fortgående konkretisering av mål och medel för Sveriges deltagande i det västeuropeiska samarbetet,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om ökat svenskt engagemang för svenska medborgares fria rörlighet inom EG-EFTA,

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om förhandlingar om svensk medverkan i EGs forskningsprogram rörande havsmiljön,

[att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om behovet av snabb svensk uppföljning av avtal avseende handel m.m. som ingås mellan EG och länder i Östeuropa¹],

4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om behovet av en analys av de förutsättningar som den svenska neutralitetspolitiken vilar på och hur dess förutsättningar påverkas dels av förändringar i vår omvärld, dels av samverkan i olika former med den Europeiska Gemenskapen.

Stockholm den 15 januari 1989

Bengt Westerberg (fp)

Ingemar Eliasson (fp)

Karin Ahrlund (fp)

Charlotte Branting (fp)

Sigge Godin (fp)

Ingela Mårtensson (fp)

Jan-Erik Wikström (fp)

Kerstin Ekman (fp)

Karl-Göran Biörsmark (fp)

Birgit Friggebo (fp)

Elver Jonsson (fp)

Anne Wibble (fp)

Hadar Cars (fp)

Mot. 1988/89
U503

¹ 1988/89:N233